

Osoby starsze w Ciechanowie i okolicach

**Raport z diagnozy sytuacji osób starszych
w Ciechanowie i okolicach**

na potrzeby projektu

„Senior PoMocny w Partycypacji –
Ciechanowska Grupa Inicjatywna”

Autor raportu: Marcin Górecki

Korekta: Natalia Łyczko

Opracowanie graficzne: Magdalena Kisiel

ASOS 2014-2020

Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej
Osób Starszych na lata 2014-2020

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Senior (po)Mocny w Partycypacji – ciechanowskie grupy inicjatywne

Projekt współfinansowany ze środków Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
w ramach Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych
na lata 2014 – 2020

Spis treści

Wstęp 4

Metodologia 6

Analiza danych zastanych 8

Analiza wyników z badań jakościowych 12

Mapy poznawcze 13

Pogłębiony wywiad grupowy 16

Spacery badawcze 21

Z perspektywy Urzędu 32

Z perspektywy organizacji pozarządowej 35

Zakończenie 39

Wstep

Prezentowany raport z diagnozy sytuacji osób starszych w Ciechanowie i okolicach jest integralną częścią projektu „Senior PoMocny w Partycypacji – Ciechanowska Grupa Inicjatywna”, prowadzonego przez Federację MAZOWIA we współpracy z Fundacją Edukacyjno-Sportową reGeneracja. Projekt ten współfinansowany jest z Rządowego Programu na Rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014–2020. Jego główny cel to zwiększenie aktywności osób powyżej 60. roku życia w procesie partycypacji społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem konsultacji społecznych na terenie powiatu ciechanowskiego.

Raport ma być przyczynkiem do dialogu w formie spotkania konsultacyjnego pomiędzy stroną społeczną, na którą w przypadku tego projektu składają się osoby powyżej 60. roku życia, a instytucjami jednostek samorządu terytorialnego. Ma stworzyć narzędzie do rozmowy, nadać jej kierunek i podstawy w postaci pozyskanych opinii, faktów i propozycji. Należy nadmienić, że raport ten nie jest całościowym obrazem sytuacji osób starszych w Ciechanowie i okolicach, a zawarte w nim wnioski wynikają z oceny niereprezentatywnej grupy. Skupia się on wyłącznie na kilku obszarach, które wybrano, opierając się na założeniu, że to otoczenie życia osób starszych ma największy wpływ na ich aktywność:

„(...) Liczne wyznaczniki zdrowego i aktywnego starzenia się leżą poza systemem ochrony zdrowia i dotyczą otoczenia życia ludzi starszych. Niewątpliwie słaba kondycja fizyczna, niepełnosprawność, trudności w orientacji przestrzennej, brak poczucia bezpieczeństwa publicznego, ale także występowanie barier architektonicznych i urbanistycznych powodują, że osoby starsze spędzają w mieszkaniu coraz więcej czasu. Ludzie starsi o ograniczonych możliwościach poruszania się i wychodzenia z domu mają automatycznie zawężony zakres aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i w konsekwencji zagrożone są społecznym wykluczeniem”¹.

Przeprowadzone na zlecenie Biura Rzecznika Praw Obywatelskich badania terenowe dotyczące wsparcia środowiskowego dla osób starszych potwierdzają, że przedstawiciele i przedstawicielki władz jednostek samorządu terytorialnego oraz ośrodki pomocy społecznej dostrzegają konieczność zaangażowania różnych aktorów życia lokalnego we wsparciu osób starszych i widzą w wielosektorowej pomocy większą efektywność².

Pojawienie się grupy inicjatywnej, składającej się z osób powyżej 60. roku życia, może być kolejną okazją do lepszego poznania potrzeb osób starszych i znalezienia wraz z nimi optymalnych rozwiązań problemów, na jakie napotykają. Przede wszystkim jednak to możliwość rozwoju demokracji lokalnej, włączającej coraz większe grono mieszkańców i mieszkańców we współdecydowanie³.

¹ M. Zrałek, „Tworzenie warunków sprzyjających aktywności ludzi starszych”, w: Osoby starsze w przestrzeni życia zbiorowego, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, Katowice 2014, s. 29

² P. Błędowski, „Badania terenowe Zakres i zasady wsparcia środowiskowego dla osób starszych” – streszczenie raportu, w: System Wsparcia Osób Starszych w Środowisku Zamieszkania. Przegląd Sytuacji. Propozycja Modelu, red. B. Szatur-Jaworska, P. Błędowski, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, Warszawa 2016, s. 55

³ U. Mart, „Niedotrzymana obietnica demokracji”, Instytut Wydawniczy Książka i Prasa, Warszawa 2010, s. 235

Metodologia

Raport składa się z dwóch części:

I – Analiza danych zastanych; II – Opis wyników z badań jakościowych.

W pierwszej części zestawiono dane otrzymane od Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego oraz przedstawiono informacje od instytucji jednostek samorządu terytorialnego działających na terenie Ciechanowa i powiatu ciechanowskiego, zajmujących się szeroko pojętą lokalną polityką społeczną.

Na potrzeby raportu, będącego częścią projektu „Senior PoMocny w Partycypacji – Ciechanowska Grupa Inicjatywna”, skontaktowano się z instytucjami powiatowymi i miejskimi. Instytucje gminne – z racji ich liczby (łącznie 8) – nie zostały włączone do badania. Próba otrzymania pełnych danych od takich instytucji samorządu terytorialnego, jak: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej; Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie; Starostwo Powiatowe; Urząd Miasta Ciechanowa, nie powiodła się – pomimo telefonów i próśb o uzupełnienie przesłanego formularza. W trakcie prowadzenia badania uzupełniony formularz został przesłany tylko przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Ciechanowie.

Przedstawione dane dotyczą powiatu ciechanowskiego i miasta Ciechanowa, które zarówno w badaniu, jak i projekcie stanowi główny obszar prowadzonych badań.

W drugiej części raportu zebrano dane z badań jakościowych, które przeprowadzono za pomocą trzech narzędzi badawczych: badania przy wykorzystaniu map poznawczych; pogłębionego wywiadu grupowego (badania fokusowego); spaceru badawczego. Metodologia każdego z nich przedstawiona została przy opisie wyników. Pierwsze narzędzie, które wykorzystano, pozwoliło określić miejsca, które są najczęściej odwiedzane i powtarzają się u większości osób biorących udział w badaniu. Następnie miejsca te zostały ocenione podczas pogłębionego wywiadu grupowego (wywiad fokusowy), a część z nich – podczas spacerów badawczych.

Raport zamykają dwa wywiady: przeprowadzone z przedstawicielką Urzędu Miasta w Ciechanowie i przedstawicielką organizacji pozarządowej działającej na terenie powiatu ciechanowskiego.

Należy podkreślić, że wyciągnięte wnioski z wyników badań jakościowych oparte są na opiniach niereprezentatywnej grupy osób i nie stanowią one ogólnej opinii wszystkich składających się na społeczność badanego miejsca.

Raport dotyczy osób starszych powyżej 60. roku życia – zgodnie z definicją ustawową¹, zamieszkujących Ciechanów (a w części poświęconej analizie danych zastanych – również powiat ciechanowski).

W tym miejscu należy podkreślić, że większość osób biorących udział w badaniach jakościowych zamieszkuje miasto Ciechanów i zna analizowane miejsca. Choć niniejszy raport skupia się więc na problemach osób starszych mieszkających w Ciechanowie, należy wspomnieć, że wiele instytucji, które mają swoją siedzibę w Ciechanowie, jest odwiedzanych przez osoby mieszkające w innych miastach i gminach powiatu ciechanowskiego.

¹ Zgodnie z Ustawą o Osobach starszych z dnia 11 września 2015 roku

Analiza danych zastanych

Powiat ciechanowski znajduje się w województwie mazowieckim i zajmuje powierzchnię 1062,62 km². W jego skład wchodzi dwa miasta: Ciechanów i Głinojeck, jedna gmina miejsko-wiejska: Głinojeck oraz siedem gmin wiejskich: Ciechanów, Gołymin-Ośrodek, Grudusk, Ojrzeń, Opinogóra Górna, Regimin, Sońsk.

Zgodnie z danymi otrzymanymi z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, w roku 2015 powiat ciechanowski był zamieszkały przez 90 327 osób¹, w tym 19 762 osób powyżej 60. roku życia. Dla porównania, w roku 1995 powiat ciechanowski zamieszkiwało 93 708 osób, co świadczy o spadku ludności na przestrzeni 20 lat o 3 381 osób. Jednocześnie w roku 1995 w powiecie ciechanowskim żyło 14 282 osób powyżej 60. roku życia; do roku 2015 wartość ta wzrosła o 5 480 osób. Zjawisko to można zaobserwować na podstawie poniższego zestawienia danych.

	1995	2000	2005	2010	2015
Ludność ogółem w powiecie ciechanowskim	93 780	91 916	91 153	91 691	90 327
Osoby powyżej 60. roku życia w powiecie ciechanowskim	14 282	14 519	14 496	16 678	19 762
Procentowy udział osób powyżej 60. roku życia w ogóle ludności powiatu ciechanowskiego	15,24%	15,80%	15,90%	18,19%	21,88%

Tabela 1. Ludność w powiecie ciechanowskim. Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS

Analizując dane z powyższej tabeli, na przestrzeni lat 1995-2015 zauważymy regularny trend spadkowy ludności zamieszkującej powiat ciechanowski i regularny trend wzrostowy udziału osób powyżej 60. roku życia w ogóle ludności; w latach 2010-2015 można go określić mianem dynamicznego.

Biorąc pod uwagę ogólny trend demograficzny w Polsce, w powiecie ciechanowskim obserwowany będzie dalszy wzrost udziału osób powyżej 60. roku życia w ogóle ludności powiatu ciechanowskiego. Zgodnie z prognozą demograficzną Polski, „w perspektywie roku 2035 udział osób w wieku poprodukcyjnym będzie wynosił 26,7%, co oznacza jego wzrost o prawie 11 punktów procentowych w porównaniu do roku 2007 (16%)”².

¹ Wszystkie dane statystyczne zaczerpnięte zostały z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

² B. Zasępa, „Identyfikacja wyzwań w obszarze polityki społeczno-gospodarczej w Polsce w kontekście procesu starzenia się populacji”, w: Osoby starsze w przestrzeni życia zbiorowego, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, Katowice 2014, s. 16

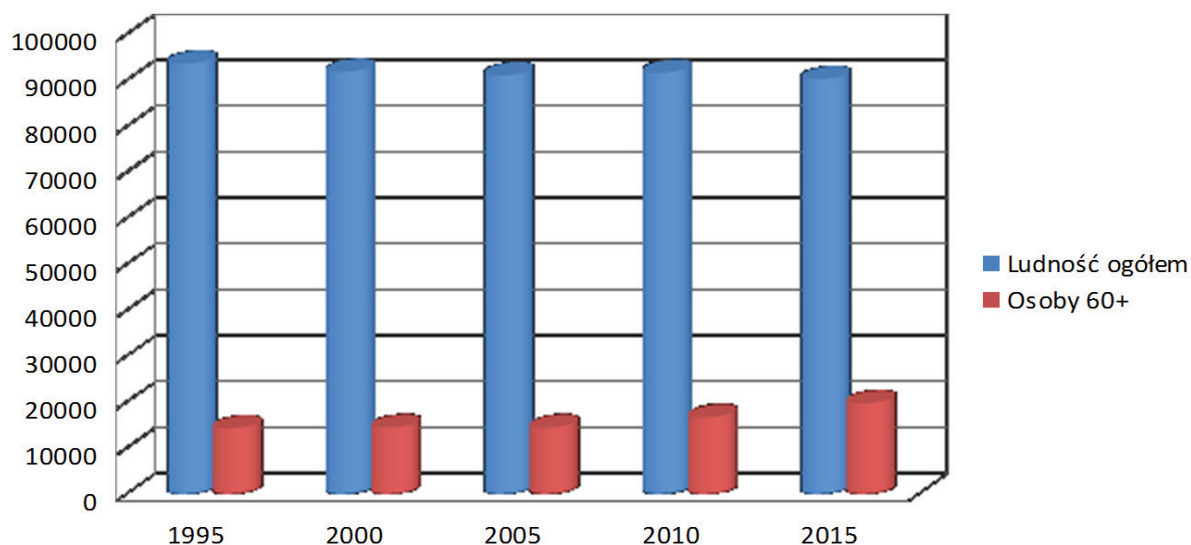

Tabela 2. Ludność w powiecie ciechanowskim. Opracowanie własne na podstawie danych z Bazy Danych Lokalnych GUS

Zestawiając natomiast dane dla samego miasta Ciechanowa, obserwowany jest identyczny trend, jak dla całego powiatu. W przypadku Ciechanowa zwraca uwagę również skokowy wzrost osób powyżej 60. roku życia w ogóle ludności na przestrzeni lat 2005-2015 – wynosi on ponad 9%.

	1995	2000	2005	2010	2015
Ludność ogółem w Ciechanowie	46 813	46 564	45 947	45 548	44 506
Osoby powyżej 60. roku życia w Ciechanowie	5781	6227	6465	8105	10 375
Procentowy udział osób powyżej 60. roku życia w ogóle ludności Ciechanowa	12,35%	13,37%	14,07%	17,79%	23,31%

Tabela 3. Ludność w Ciechanowie. Opracowanie własne na podstawie danych z Bazy Danych Lokalnych GUS

Zgodnie z informacjami otrzymanymi od Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ciechanowie, w 2015 roku osoby starsze mogły korzystać ze wsparcia w postaci pomocy finansowej, rzeczowej i usługowej. Pomoc finansowa to przede wszystkim świadczenia z funduszu pomocy społecznej (zasiłek stały; zasiłek okresowy; zasiłek celowy; świadczenia z programu „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania”). Powołując się na ustawę o świadczeniach rodzinnych, osoby starsze mogły korzystać również z świadczeń finansowych w formie zasiłku pielęgnacyjnego, natomiast opiekunom osób niesamodzielnych przysługiwały świadczenia pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy i zasiłek dla opiekuna. Korzystano również z możliwości magazynu Ośrodka Pomocy Społecznej i wypożyczania łóżka rehabilitacyjnego. Wymieniono również możliwość korzystania z form pomocy usługowej, takich jak domowe ośrodki wsparcia, świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania oraz pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę.

Rodzaj wsparcia:	Liczba korzystających osób powyżej 60. roku życia w 2015 roku:
Dzienny Dom Seniora	39
Środowiskowy Dom Samopomocy	3
Usługi opiekuńcze	121
Pobyty w Domach Pomocy Społecznej	32
Wypożyczenie łóżka rehabilitacyjnego	25
Zasiłek stały	53
Zasiłek okresowy	162
Zasiłek celowy	170
Zasiłek z programu „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania”	149
Specjalny zasiłek opiekuńczy	41
Zasiłek dla opiekuna	72
Zasiłek pielęgnacyjny	889

Tabela 4. Zestawienie na bazie danych otrzymanych od Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ciechanowie

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej wśród największych problemów, na jakie napotykają osoby starsze w Ciechanowie, wymienia samotność, ograniczoną samodzielność, utratę poczucia bezpieczeństwa, trudność w podejmowaniu samodzielnych decyzji, zmniejszoną sprawność intelektualną i niskie źródła utrzymania. Odnosząc się do wyzwań, jakie stoją przed tą instytucją w związku ze zwiększającą się grupą osób starszych w strukturze społecznej Ciechanowa, pracownicy instytucji zwracają uwagę na rosnące zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze, w tym usługi w formie dziennych ośrodków wsparcia.

Analiza wyników z badań jakościowych

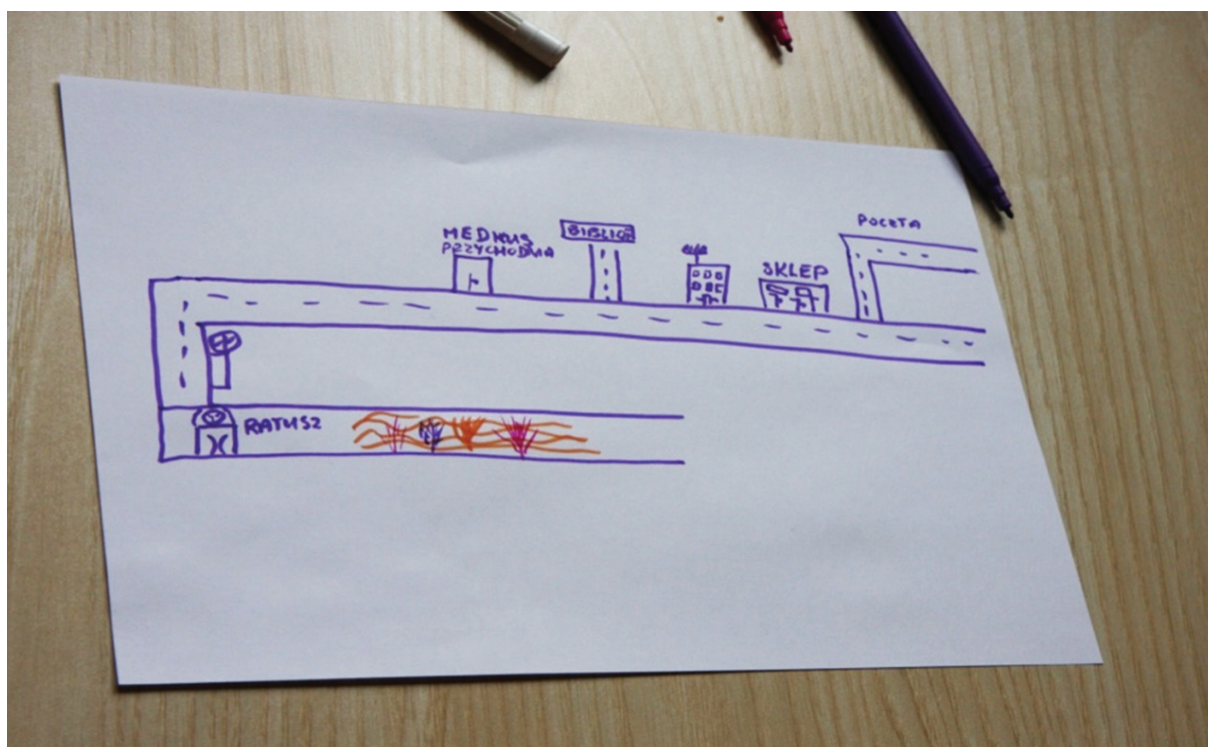
Mapy poznawcze

W badaniu tym wzięło udział 11 osób (9 kobiet i 2 mężczyzn) powyżej 60. roku życia. W pierwszym etapie badania grupa ta miała za zadanie narysować indywidualną mapę swojego miasta – Ciechanowa, zaczynając od ulicy, przy której mieszkają, kończąc na punkcie miasta, które jest najczęstszym miejscem ich docelowych spacerów lub załatwianych spraw urzędowych. Osoby biorące udział w badaniu zaznaczały ulice, przez które najczęściej przechodzą i miejsca, które najczęściej odwiedzają po drodze.

W drugim etapie badania z map indywidualnych stworzono mapę zbiorową, na której zaznaczono ulice i miejsca, które pojawiały się na większości map indywidualnych. Następnie na mapie zbiorowej poszeregowano miejsca ze względu na ich charakter: instytucje publiczne o charakterze administracyjnym, kulturalnym i z zakresu ochrony zdrowia, takie jak np. Urząd Miasta, Urząd Skarbowy; instytucje sportu, rekreacji i wypoczynku, jak np. Dom Kultury, Hala Sportowa; ulice i deptaki.

Na zakończenie uczestnicy i uczestniczki badania musieli ocenić zaznaczone miejsca ze względu na ich dostępność i indywidualne poczucie bezpieczeństwa. Ocena dostępności i bezpieczeństwa została zweryfikowana podczas pogłębionego wywiadu grupowego (wywiad fokusowy), w części tych miejsc odbył się także spacer badawczy.

Na potrzeby tego projektu w raporcie przedstawione zostaną tylko te miejsca, które oznaczone zostały na większości map indywidualnych i będące tym samym miejscami wspólnymi dla osób biorących udział w badaniu. Miejsca te w większości podlegają nadzorowi jednostek samorządu terytorialnego, mogą więc być przedmiotem konsultacji społecznych.

Instytucje publiczne o charakterze administracyjnym, kulturalnym i z zakresu ochrony zdrowia

Wśród osób biorących udział w badaniu najczęściej odwiedzanymi miejscami o charakterze administracyjnym, kulturalnym i z zakresu ochrony zdrowia są: Urząd Miasta Ciechanowa; Urząd Skarbowy w Ciechanowie; Specjalistyczny Szpital Wojewódzki w Ciechanowie; Powiatowe Centrum Kultury i Sztuki w Ciechanowie; Miejska Biblioteka Publiczna w Ciechanowie wraz z jej filiami; Zamek Książąt Mazowieckich w Ciechanowie; Muzeum Szlachty Mazowieckiej w Ciechanowie; Uniwersytet Trzeciego Wieku w Ciechanowie działający przy Towarzystwie Wiedzy Powszechnej.

Za najbardziej dostępne miejsca (przez dostępność rozumiejąc: możliwość dostania się do nich bez większych problemów, bez pokonywania barier, i ogólną atmosferę miejsca, ocenianą jako przyjazną dla badanej grupy) uznano: Urząd Miasta Ciechanowa; Miejską Bibliotekę Publiczną w Ciechanowie wraz z jej filiami; Zamek Książąt Mazowieckich w Ciechanowie; Powiatowe Centrum Kultury i Sztuki w Ciechanowie. Jako najmniej dostępne miejsca respondenci uznali: Specjalistyczny Szpital Miejski Wojewódzki w Ciechanowie; Urząd Skarbowy w Ciechanowie (podczas pogłębionego wywiadu grupowego badane osoby nie potrafiły określić przyczyn, dla których uznano to miejsce za niedostępne. Zwrócono uwagę, że istnieje pochylnia dla osób poruszających się na wózku, lecz jest ona źle oznaczona. Podczas przeprowadzonego wywiadu wspomniano o przyjaznej obsłudze i otwartości w Urzędzie Skarbowym); Uniwersytet Trzeciego Wieku w Ciechanowie działający przy Towarzystwie Wiedzy Powszechnej.

Instytucje sportu, rekreacji i wypoczynku

Wśród osób biorących udział w badaniu najczęściej odwiedzanymi miejscami o charakterze sportowym i rekreacyjno-wypoczynkowym są: Kąpielisko „Krubin”; Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji przy ul. 17-Stycznia; Las Śmieciński; Park im. Marii Konopnickiej w Ciechanowie; Skwer „Zacisze”; Stadion Miejski w Ciechanowie.

Za najbardziej dostępne miejsce (przez dostępność rozumiejąc: możliwość dostania się do nich bez większych problemów, bez pokonywania barier, i ogólną atmosferę miejsca, ocenianą jako przyjazną dla badanej grupy) grupa respondentów uznała: Stadion Miejski w Ciechanowie. Jako najmniej dostępne miejsce oceniono Kąpielisko „Krubin”.

Ulice i deptaki

Wśród osób biorących udział w badaniu najczęściej uczęszczanymi ulicami i deptakami są: ciechanowski rynek; ul. 17- Stycznia w Ciechanowie; ul. Warszawska w Ciechanowie; ul. Sienkiewicza w Ciechanowie.

Jako najbardziej dostępne miejsca (przez dostępność rozumiejąc: możliwość korzystania z przestrzeni bez pokonywania barier i ogólną atmosferę miejsca, ocenianą jako przyjazną dla badanej grupy) respondenci wskazali: ciechanowski rynek i ul. Warszawską. Za najmniej dostępną przestrzeń uznano: ul. 17-Stycznia; ul. Sienkiewicza.

Osoby biorące udział w badaniu miały również za zadanie zaznaczyć na mapie Ciechanowa miejsca, w których czują się najbezpieczniej, i te, w których czują się najmniej bezpieczne. Za najbezpieczniejsze miejsce w Ciechanowie uznano ul. Warszawską, natomiast za najmniej bezpieczne – ul. Augustiańską i kładkę od ulicy Tatarskiej do ul. Kopernika.

Pogłębiony wywiad grupowy – badanie fokusowe

W badaniu tym wzięło udział 11 osób (9 kobiet i 2 mężczyzn) powyżej 60. roku życia. W grupie znalazły się osoby, które brały udział w badaniu wykorzystującym mapy poznawcze, a także nowe osoby. Celem badania było pogłębienie oceny dostępności i indywidualnego poczucia bezpieczeństwa miejsc, dokonanej podczas poprzedniego badania, oraz ogólna analiza oceny życia osób starszych w Ciechanowie.

W celu uporządkowania informacji otrzymanych podczas pogłębionego wywiadu grupowego (badania fokusowego), podzielono je na następujące grupy: ogólna ocena życia w Ciechanowie; bezpieczeństwo; kultura; sport i rekreacja; ochrona zdrowia.

Ogólna ocena życia w Ciechanowie

Osoby biorące udział w badaniu oceniły życie w Ciechanowie jako dobre: „Spokojne, senne”; „Dobrze, ogólnie”; „Średnio. Moim zdaniem”. W badanej grupie zwracano uwagę na poprawę infrastruktury i pozytywnie oceniono poczynione w mieście inwestycje: „(...) Lepiej się chodzi i paniom na obcasach, i starszym też. Jest więcej nowych chodników, jezdni”.

Odczuwany jest wzrost aktywności społecznej: „*Mamy do czynienia z procesem kształtowania się społeczeństwa obywatelskiego, które zwraca uwagę, mówi, organizuje się i chyba to trochę ma wpływ na poprawę jakości życia. Ale to jest oczywiście proces*”.

W tym miejscu odniesiono się również do powstałej niedawno w Ciechanowie Rady Seniorów i wyrażono nadzieję na skuteczność jej działania: „*Rada Seniorów jest po to, żeby współpracować z „państwem”, żeby to miasto dźwigać do góry (...)*”. Zwrócono uwagę na możliwość udziału w konsultacjach społecznych i budżecie partycypacyjnym – przy czym podano jeden przykład konsultacji, której wyniki nie zostały wzięte pod uwagę: „*Brałam udział 2-3 razy w spotkaniach konsultacyjnych Urzędu Miasta za poprzedniej kadencji; wnioski, które tam zostały wypracowane światła dziennego nie ujrzały (...)*”.

Większość osób wyraziła swoje zaniepokojenie złą jakością powietrza w Ciechanowie, głównie w okresie grzewczym. Okazuje się, że jest ona odczuwana w różnych częściach miasta, zwłaszcza w dzielnicy Bloki: „*(...) jest to w okresie pod wieczór, spacer w tej dzielnicy jest niemożliwy*”; „*(...) wieczorem czy po południu, o zmierzchu zaczyna się niesamowicie, nie da się okna otworzyć, a jak przejść, to czarny, dosłownie jak krematorium*”. Główną przyczynę upatruje się w materiale, którego używa się do ogrzewania: „*(...) nie wiem, może to zależy od materiału, czym palą*”.

Przy okazji nadmieniono, że zadymienie pochodzi ze starych instalacji grzewczych w tzw. poniemieckich budynkach mieszkaniowych i domach jednorodzinnych, które w dużej części nie są podłączone do centralnego ogrzewania.

Bezpieczeństwo

Ogólne poczucie bezpieczeństwa jest w mieście bardzo zróżnicowane – zależy ono od miejsca zamieszkania. Dla przykładu jako bezpieczna uznana została dzielnica Aleksandrówka: „*(...) Aleksandrówka, muszę powiedzieć, że mi się tam żyje bardzo dobrze, bezpiecznie*”. Natomiast wśród osób zamieszkujących dzielnicę Bloki, poczucie bezpieczeństwa jest najniższe: „*(...) dzielnica bardzo, według mnie, niedobra, w sensie chuligaństwa*”.

Z badania wynika, że poczucie bezpieczeństwa zależy w dużej mierze od patroli policji i straży miejskiej. Zwracano uwagę, że w przypadku dzielnicy Aleksandrówka poczucie to jest wynikiem wzmożonych patroli, natomiast w przypadku dzielnicy Bloki obserwuje się zbyt małą ich liczbę: „*(...) Wielokroć (...) słyszę krzyki, wyglądam przez okno, policja przejeżdża, nawet się nie zatrzyma*”. Przyczynę wzrostu wspomnianego chuligaństwa upatruje się m.in. w zbyt dużej liczbie sklepów monopolowych i zbyt małej liczbie patroli „spacerujących”: „*(...) w większej mierze skierowałabym tę sprawę, żeby nasi funkcjonariusze więcej spacerowali, żeby ta nasza młodzież widziała ich*”.

Pojawiła się również propozycja organizowania dla młodzieży większej liczby zajęć sportowych, tak by zaangażować ją po godzinach zajęć szkolnych: „*(...) to może trzeba zebrać tę młodzież w hali sportowej, po co ich karać, niech się wyładują w siłowniach*”.

Poruszono też kwestię miejsc oznaczonych na mapie zbiorowej w poprzednim badaniu

jako najmniej bezpiecznych, czyli ul. Augustiańskiej i kładki od ul. Tatarskiej do ul. Kopernika. Pierwsze z nich scharakteryzowano jako niebezpieczne ze względu na swoje położenie poza obszarem miasta i fakt, że teren nie jest zamieszkanym przez ludzi: „(...) *duże tereny niezagospodarowane, zarośla, działki, tam kończy się Ciechanów*”. Wspomnianą kładkę zaś, która stanowi naturalne przejście pomiędzy jedną z części miasta a centrum, nazywaną również skrótem, oceniono jako niebezpieczną ze względu na wiele incydentów, które miały tam miejsce, brak monitoringu i złe oświetlenie: „(...) *trzeba było odwagi, żeby tam przejść*”; „(...) *w odczuciu mieszkańców to jest zagrożenie*”; „(...) *kto chciał przez kładkę chodzić skrótem, to musiał czuć się zagrożony*”.

Ponadto osoby biorące udział w badaniu odniosły się do kwestii odśnieżania chodników w okresie zimowym. Przede wszystkim podawano przykład chodników przy ul. 17 Stycznia od strony Liceum Ogólnokształcącego: „(...) *ciąg ulicy od supermarketu prawie do końca chodnika przy Liceum Ogólnokształcącym to w zimie praktycznie jest lodowisko*”.

Kultura

Osoby biorące udział w badaniu partycypują w różnych wydarzeniach kulturalnych – wskazują na to ich odpowiedzi i mnogość podawanych przykładów. Tak jak w badaniu z mapami poznawczymi, badanie fokusowe potwierdziło, że starsi mieszkańcy korzystają głównie z oferty kulturalnej Powiatowego Centrum Kultury i Sztuki, Muzeum Szlachty Mazowieckiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej (oraz jej filii).

Oferta kulturalna Powiatowego Centrum Kultury i Sztuki oceniona została jako bardzo dobra: „(...) *4 plus, żeby mieli coś do poprawienia*”. Zwrócono uwagę na dobrą praktykę informowania o wydarzeniach, które w nim się odbywają: „(...) *jest bardzo dobrze doinformowane przed domem kultury, te wszystkie imprezy*”.

Jedynym ograniczeniem w korzystaniu z wielu imprez kulturalnych organizowanych przez tę instytucję jest cena biletów: „*cena w 70 procentach ogranicza korzystanie z kultury*”; „*oferta jest bez zastrzeżeń, cena jest głównym problemem*”.

Dużą nadzieję w tej kwestii wiąże się z powstającą Kartą Seniora, która ma uprawniać osoby starsze do wielu zniżek. Poza tym zwrócono uwagę na potrzebę wizyt grup teatralnych z większych ośrodków kulturalnych: „(...) *czy jest możliwy w tych warunkach taki teatr, który przyjeżdża z Warszawy (...), taki teatr na poziomie?*”. Pojawił się również pomysł wybudowania tzw. muszli koncertowej i cykliczne zapraszanie orkiestry symfonicznej. Wśród badanych osób odnotowano też głos wskazujący na potrzebę większego konsultowania oferty kulturalnej z odbiorcami: „(...) *może powinniśmy faktycznie coś tam zasygnalizować, jak ten teatr, albo żeby przyjechała filharmonia, kilku muzyków, nie od razu tam 60*”.

Odnosząc się do Muzeum Szlachty Mazowieckiej, wymieniono ciekawe wystawy i prelekcje. W kwestii bibliotek zwrócono natomiast uwagę na zasoby biblioteczne – oceniono je jako średnie, wymagające uzupełnienia – i zbyt niski poziom czytelnictwa ogólnie: „*Czy w naszych bibliotekach jest mało książek? Raczej mało ludzi, którzy chcą czytać*”.

W przypadku wydarzeń organizowanych przez biblioteki i inne instytucje kultury, zauważa się potrzebę zwiększenia ich promocji m.in. w mediach społecznościowych: „(...) *mało informacji na Facebooku*”. W celu zwiększenia frekwencji wśród osób starszych zasugerowano zwiększenie promocji wydarzeń, roli Klubów Seniora i innych organizacji seniorskich, takich jak Uniwersytet Trzeciego Wieku.

Sport i rekreacja

Na podstawie badanej grupy można wnioskować, że osoby starsze w Ciechanowie korzystają głównie z basenu i drózek rowerowych: „*Korzystam często z basenu. Hala sportowa, siłownia – to nie na mój wiek*”; „(...) *uaktywniła się społeczność, patrząc z perspektywy ścieżek rowerowych, więc tam się je widzi; to jest duży plus dla Ciechanowa*”.

W badanej grupie świadomość pozytywnych efektów aktywności fizycznej można ocenić jako wysoką: „*Uważam, że Ciechanów ma bazę sportową; dzięki niej nie powinniśmy oblegać szpitali*”.

Zasygnalizowano jednak ogólne poczucie niskiej aktywności fizycznej osób starszych w Ciechanowie – na poziomie 30 procent: „*My wychodzimy, ale dużo ludzi nie wychodzi*”.

Duży wpływ na tak niską frekwencję upatruje się w ogólnym postrzeganiu przez resztę społeczeństwa aktywności osób starszych jako mało naturalnej: „(...) *spojrzenie osób z boku, jak się bawimy*”; „*jak będziemy patrzeć na spojrzenia, to nikt się nie ruszy*”.

W nawiązaniu do terenu rekreacyjnego, określonego w badaniu z mapami poznawczymi jako Kąpielisko „Krubin”, zwrócono uwagę, że będzie on w najbliższym czasie rewitalizowany, i postanowiono o przeprowadzeniu spaceru badawczego w tym właśnie miejscu.

Ochrona zdrowia

W badaniu z wykorzystaniem mapy poznawczej Specjalistyczny Szpital Wojewódzki w Ciechanowie oceniono jako najmniej dostępny. Podczas badania fokusowego starano się pogłębić tę ocenę i zanalizować przyczynę takiego stanu rzeczy.

Przed wszystkim osoby biorące udział w badaniu podkreślają problem długiego okresu oczekiwania na wizytę u lekarzy specjalistów: „(...) *musimy wstawać o 23:00, żeby pójść do szpitala i dostać numerek*”.

Podobny problem widać w kwestii rehabilitacji: „*Starsi ludzie czekają na rehabilitację po dwa lata. Dwa lata mijają, a mój mąż nie jest jeszcze wezwany na rehabilitację. Tu jest najgorsze zagrożenie dla ludzi starszych; ich się nie dźwiga, po prostu spycha się ich w dół*”.

Przyczyn powyższych zjawisk upatruje się głównie w zbyt małej liczbie personelu medycz-

nego i jego przeciążeniu pracą: „(...) *za dużo mają pracy, mało specjalistów, mało przychodni*”. Poza tym wyrażono niezadowolenie z faktu cofnięcia dofinansowań na pobyty rehabilitacyjne w sanatoriach: „(...) *to dofinansowanie 600-700 złotych było dla nas bardzo korzystne. W tej chwili dwa lata [mijają, od kiedy – przyp. red.] zabrano je nam. Nie korzystamy z tego, a chcielibyśmy bardzo*”.

Podsumowanie

Wnioskując z przeprowadzonego badania fokusowego, osoby starsze w Ciechanowie mają wiele możliwości korzystania z oferty sportowej i kulturalnej. Nie brakuje miejsc, w których można spędzać czas wolny. Warto jednak wciąż inwestować w rewitalizację – np. kąpieliska „Krubin” czy ścieżek rowerowych, które okazują się bardzo atrakcyjne dla osób starszych.

Pomimo bogatej oferty, zwraca uwagę fakt niskiej aktywności osób starszych – zgodnie z opinią badanej grupy osób. Należałoby pomyśleć o zwiększeniu programów aktywizacji osób starszych – tak, by docierać do tych osób, które nie angażują się w ogóle. Rozwiązaniem wydaje się wzmocnienie roli różnych organizacji zrzeszających osoby starsze: Klubów Seniora czy Uniwersytetu Trzeciego Wieku oraz poszerzanie ich oferty, uwzględniając różnorodność zainteresowań tej grupy społecznej.

W badanej grupie pojawiła się propozycja wysyłania zaproszeń do przystąpienia do Klubów Seniora lub innych organizacji dla osób starszych. Warto zastanowić się również nad zwiększeniem dostępności do oferty kulturalnej poprzez wprowadzenie zniżek na bilety – ich cena okazuje się w tej grupie główną barierą.

Warto zauważyć, że osoby starsze korzystają z rozwiązań związanych z nowymi technologiami i używają mediów społecznościowych oraz aplikacji do konsultacji społecznych. Należy wykorzystać ten środek komunikacji do większej promocji wydarzeń kulturalnych i sportowych. Pomysłem na przyciągnięcie większej grupy osób starszych do bibliotek, domu kultury może być konsultacja oferty z tą grupą społeczną – np. w zakresie książek kupowanych przez biblioteki czy filmów pokazywanych w domu kultury.

By poprawić bezpieczeństwo, należy zwiększyć kontrole piesze policji i straży miejskiej oraz rozbudować monitoring w miejscach określonych jako najmniej bezpieczne (np. kładka od ul. Tatarskiej do ul. Kopernika). Ponadto coraz większym problemem jest pogarszająca się jakość powietrza – warto zwiększać świadomość społeczną o skutkach używania tanich surowców palnych i np. dofinansować wymianę pieców na nowsze, emitujące mniej spalin.

Odczuwanym problemem – w dużej mierze systemowym, wynikającym z ogólnego niedofinansowania systemu ochrony zdrowia – jest długi okres oczekiwania na rehabilitację i wizyty u specjalistów. Pomocne w tej kwestii może się okazać zwiększenie programu dofinansowań do wyjazdów sanatoryjnych.

Spacer badawczy

W badaniu wzięło udział sześć osób (pięć kobiet; jeden mężczyzna) powyżej 60. roku życia. W grupie tej znalazły się osoby, które brały udział w badaniu przy wykorzystaniu map poznawczych i w badaniu wykorzystującym pogłębiony wywiad grupowy (badanie foku-sowe). Przeprowadzenie badania wspomogły trzy wolontariuszki i przedstawicielka jednej z organizacji pozarządowych w Ciechanowie. Celem badania było zweryfikowanie opinii o poziomie dostępności danych miejsc i poczucia bezpieczeństwa, wyrażonych w poprzed-nich badaniach. Grupa biorąca udział w badaniu postanowiła o przeprowadzeniu space-rów badawczych w trzech miejscach w Ciechanowie. Były to: Kąpielisko „Krubin”; kładka od ul. Tatarskiej do ul. Kopernika; Powiatowe Centrum Kultury i Sztuki.

Spacer badawczy odbył się na podstawie wcześniej sporządzonego scenariusza, który w zależności od badanego miejsca, pozwolił zweryfikować m.in. dostosowanie miejsc postojowych dla samochodów, dostosowanie ciągów pieszych, dostosowanie schodów i podjazdów, dostępność toalet, czytelność informacji. W weryfikacji barier i wyszukiwaniu wskazówek rozwiązań pomocna okazała się publikacja dr hab. inż. arch. Marka Wysockie-go pt. „Przestrzeń publiczna przyjazna seniorom. Poradnik Rzecznika Praw Obywatelskich”, wydana przez Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich. W celu poszerzenia spektrum badawcze-go, podczas spacerów wykorzystano wózek dla osób z ograniczoną sprawnością ruchową.

Wszystkie instytucje, którym podlegają wyżej wymienione miejsca poddane badaniu, zostały poinformowane o terminie i godzinie planowanych spacerów. W przypadku Kąpeli-ska „Krubin” i kładki od ul. Tatarskiej do ul. Kopernika, w części badania wzięli udział przedsta-wiciele i przedstawicielka instytucji nadzorujących – opowiedzieli o możliwościach rozwią-zań technicznych lub poinformowali o planowanych inwestycjach. W kolejnej części badania osoby te nie brały już udziału.

Kąpielisko „Krubin”

W pierwszej części badania dyrektor Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji, któremu podle-ga Kąpielisko „Krubin”, poinformował o planowanych inwestycjach, które będą miały miejsce w związku z projektem rewitalizacji kąpieliska, wygranym w tzw. budżecie partycypacyjnym. Przybliżono również pomysły na większe planowane inwestycje, które uzależnione są od środków finansowych i priorytetów inwestycyjnych w przyszłości.

W drugiej części badania grupa przeprowadziła spacer badawczy, podczas którego spraw-dzono następujące dostosowanie miejsc: miejsca postojowe; ciągi piesze/ścieżki spacero-we; podjazdy i schody; ławki; tablice informacyjne; kąpielisko; toalety. Należy podkreślić, że spacer odbył się poza sezonem letnim, dlatego też część infrastruktury, jak tablica informa-cyjna, regulamin korzystania z kąpieliska czy toaleta, została usunięta w celach konserwa-cyjnych.

Bariery:

- istniejące miejsca parkingowe wymagają remontu, **brakuje przede wszystkim wyznaczonych miejsc parkingowych dla osób poruszających się na wózku** w pobliżu zjazdu do infrastruktury kąpieliska; należy również zasygnalizować brak oznaczenia wejścia/zjazdu do kąpieliska;
- **brakuje chodnika od strony przystanku autobusowego** – osoby, które chcą dostać się do kąpieliska komunikacją miejską, muszą korzystać z pobocza niedostosowanego dla żadnej z grup społecznych;
- zjazd do kąpieliska jest stromy i nieutwardzony (piasek); osoba poruszająca się na wózku nie ma możliwości samodzielnego zjazdu, również przy pomocy osoby asystującej zjazd ten jest utrudniony;
- brakuje informacji/wskazówek o możliwości skorzystania ze ścieżek spacerowych wokół kąpieliska, nie ma również ławek, przy których można spocząć;
- **ścieżki spacerowe wokół jeziora są nieutwardzone** i nieuporządkowane – rośliny uniemożliwiają swobodne przejście;
- **w pobliżu nie ma toalet ani miejsca na przebranie** (według informacji osób biorących udział w badaniu, w sezonie pojawiają się toalety, brakuje jednak rozwiązań dla osób z ograniczoną sprawnością ruchową);
- brakuje podjazdu do pomostu, który umożliwiłby osobie poruszającej się wózku dostanie się do niego;
- zwraca uwagę mała gęstość barierek na pomostach, która może stanowić niebezpieczeństwo dla dzieci;
- zwraca uwagę mała liczba koszy na śmieci i oświetlenie tylko w głównej części kąpieliska – brakuje oświetlenia przy ścieżkach spacerowych;
- brakuje wyraźnie wyznaczonego miejsca dla osób grających w siatkówkę, co przyczynia się np. do niebezpieczeństwa przypadkowego uderzenia piłką osób korzystających z plaży.

Kąpielisko „Krubin” – Widok ogólny

Dojście do zejścia do kąpieliska „Krubin” od strony parkingu i przystanku autobusowego

Zjazd do kąpieliska „Krubin”

Ścieżka wokół kąpieliska „Krubin”

Wskazówki w zakresie rozwiązań: ¹

- Wyremontowanie miejsc postojowych dla samochodów i **przygotowanie oznaczonych miejsc dla osób poruszających się na wózku** w pobliżu zjazdu do kąpieliska: „Stanowiska postojowe dla samochodów osobowych powinny mieć co najmniej szerokość 2,3 m i długość 5 m, przy czym dla samochodów użytkowanych przez osoby niepełnosprawne szerokość stanowiska powinna wynosić co najmniej 3,6 m i długość 5 m, a w przypadku usytuowania wzdłuż jezdni – długość co najmniej 6 m i szerokość co najmniej 3,6 m, z możliwością jej ograniczenia do 2,3 m w przypadku zapewnienia możliwości korzystania z przylegającego dojścia lub ciągu pieszo-jezdnego”².
- Należy pomyśleć o przeniesieniu przystanku autobusowego bliżej kąpieliska i wykonaniu **chodnika o szerokości 2 metrów** (co umożliwiłoby przejechanie obok siebie dwóch wózków) z miejscowymi przewężeniami nie mniejszymi niż 1,5 metra – na długości maks. 10 m, 1,2 m – a długości maks. 3 m oraz 1,0 m – na długości maks. 0,5 m. Należy pamiętać o odpowiednim obniżeniu krawężników, tak by osoba poruszająca się na wózku mogła zjechać do pochylni.
- **Przygotowanie wejścia/zjazdu do kąpieliska**, przede wszystkim zaś jego utwardzenie. Należy pomyśleć o przygotowaniu pochylni bądź – jeśli to konieczne – schodów wraz z pochylnią: „w przypadku różnicy terenu do 15 cm można zastosować pochylnie o spadku do 15 procent, zaleca się jednak do 10 procent”³. W przypadku schodów należy pamiętać o poręczach i stopniach, których wysokość nie powinna przekraczać 12 cm.
- **Przygotowanie i oznaczenie ścieżek spacerowych wokół jeziora**. Przede wszystkim należy uporządkować roślinność wzdłuż ścieżki spacerowej – tak, by umożliwić przejście. Warto pomyśleć o utwardzeniu powierzchni i montażu ławek co 100 metrów (ławki z podłokietnikami o zróżnicowanej wysokości – 50-70 cm). Przy ławkach powinna zostać przygotowana wolna przestrzeń dla wózka, o szerokości min. 90 cm i długości 140 cm, od strony postoju należy zaś usunąć podłokietnik (aby osoba poruszająca się na wózku mogła swobodnie przesiąść się na ławkę). Warty rozważania jest również montaż wzdłuż ścieżki tzw. „przysiadek”, które pomagają osobom starszym odpocząć podczas spacerów. Dobrym pomysłem jest też montaż oświetlenia ładowanego przez panele słoneczne, koszy na śmieci i tablic dydaktycznych z informacjami o gatunkach drzew i zwierząt występujących w okolicy.
- **Wybudowanie toalety**, wraz z kabiną dostosowaną dla osób z ograniczoną sprawnością ruchową, i przebieralni w pobliżu kąpieliska.
- **Wyraźne oznaczenie miejsca do gry w piłkę** siatkową lub przeniesienie go dalej od głównej części kąpieliska.

¹ Przy opracowywaniu wskazówek, oprócz opinii badanej grupy, korzystano z publikacji: M. Wysocki, „Przestrzeń Publiczna Przyjazna Seniorom. Poradnik RPO”; Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, Warszawa 2015

² Dz.U.2015.0.1422 t.j. - Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie

³ M. Wysocki, „Przestrzeń Publiczna Przyjazna Seniorom. Poradnik RPO”; Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, Warszawa 2015

- **Montaż stolików ogrodowych wraz z siedzeniami** i miejscami wolnymi dla osób poruszających się na wózku. Wwarto pomyśleć o zakupie stolików z nadrukiem kratki szachowej i umożliwić wypożyczanie pionków szachowych; pojawił się również pomysł wypożyczania kijków do uprawiania nordic walking – tak, by móc uprawiać ten sport na ścieżkach wokół jeziora – lub montażu tzw. siłowni plenerowej.
- **Zagęszczenie poręczy na pomostach** – tak, by zmniejszyć prawdopodobieństwo wpadnięcia dzieci do wody. Warto pomyśleć o montażu pochylni umożliwiającej wjazd na pomost osobie poruszającej się na wózku.

Kładka od ul. Tatarskiej do ul. Kopernika

W pierwszej części badania grupa przeprowadziła spacer badawczy, podczas którego sprawdzono następujące dostosowanie miejsc: ciągi piesze/ścieżki spacerowe; podjazdy i schody; monitoring i oświetlenie (spacer odbył się w ciągu dnia, więc nie oceniono oświetlenia, tylko liczbę latarni i ich umiejscowienie).

W drugiej części badania przedstawiciel Urzędu Miasta odpowiedzialny za inwestycje odpowiedział na pytania związane z możliwością rozwiązań technicznych i planowanymi inwestycjami.

Bariery:

- Schody i podjazd od ulicy Kopernika/Wyrzykowskiego są częściowo dostosowane – istnieje możliwość podjazdu wózkiem, lecz **zjazd na kładkę jest zbyt stromy. Nawet przy asyście drugiej osoby zjazd wózkiem jest niebezpieczny, a podjazd – praktycznie niemożliwy. Brakuje poręczy i oznaczenia fakturowego ostrzegającego przed stopniami**, schody „zlewają się”, co grozi upadkiem osobom z obniżoną sprawnością wzroku, a przy pochmurnej pogodzie nawet osobom bez problemów wzrokowych. Wyraźnie widać, że wydeptano alternatywną ścieżkę w odległości 200 metrów od schodów i podjazdu, gdzie teren jest niższy i umożliwia bezproblemowe przejechanie wózka lub roweru.
- **Szerokość ścieżki prowadzącej do kładki od strony ul. Tatarskiej wynosi 170 cm**, co uniemożliwia swobodny przejazd dwóch wózków obok siebie. Obok ścieżki wyraźnie widać wydeptane miejsca, co świadczy o tym, że wymijające się osoby muszą z niej zbaczać, by ścieżką mógł przejechać wózek (również dziecięcy) lub by swobodnie przejechać rowerem.
- **Brakuje oświetlenia przy schodach i kładce.** Jedyna latarnia od strony ul. Kopernika /Wyrzykowskiego jest znacznie oddalona od schodów i kładki. Oświetlenie przy ścieżce od strony ul. Tatarskiej jest odpowiednio zagęszczone, lecz słupy oświetleniowe zapadają się na grząskim gruncie.
- **Brakuje monitoringu** w pobliżu kładki.

Dojście do kładki od ul. Kopernika

Dojście do kładki od strony ul. Tatarskiej

„Dzika” ścieżka – od ul. Kopernika do kładki

Wskazówki w zakresie rozwiązań:

- **budowa poręczy przy schodach i podjeździe od strony ul. Wyrzykowskiego/Kopernika oraz fakturowe oznaczenie zbliżających się schodów**, ewentualnie oznaczenie pierwszego i ostatniego stopnia schodów innym kolorem kostki;
- **wybrukowanie alternatywnej ścieżki**, która znajduje się 200 metrów od schodów, by umożliwić osobom poruszającym się na wózku, prowadzącym wózek lub jeżdżącym na rowerach swobodne przemieszczanie się;
- **montaż oświetlenia przy schodach i kładce**;
- **montaż monitoringu** zwiększającego poczucie bezpieczeństwa podczas korzystania z przejścia wieczorem i w nocy;
- **poszerzenie ścieżki prowadzącej od strony ul. Tatarskiej do kładki** (na min. 2 m szerokości) oraz budowa ścieżki rowerowej obok. Warto pomyśleć o montażu koszy na śmieci, ławek wzdłuż ścieżki oraz naprawieniu zapadających się słupów oświetleniowych.

Powiatowe Centrum Kultury i Sztuki

Podczas tej części spaceru badawczego sprawdzono dostępność budynku – pod kątem: miejsc postojowych dla osób poruszających się na wózku, podjazdów, schodów, szerokości drzwi, toalet i przestrzeni ogólnej budynku (w tym przypadku – holu głównego). Należy podkreślić, że w czasie, gdy prowadzony był spacer badawczy, w budynku nie odbywało się żadne wydarzenie kulturalne. Na wynik badania mógł mieć wpływ również remont kawiarni znajdującej się na poziomie holu głównego.

Ogólnie budynek sprawia wrażenie dostępnego. Wprowadzono w nim większość podstawowych rozwiązań umożliwiających korzystanie z niego osobom z różnymi ograniczeniami sprawności. Warto jednak pomyśleć nad dodatkowymi usprawnieniami; część z nich wymaga większych inwestycji, jak np. winda, ale część można wprowadzić bez większych trudności – np. paski kontrastowe na schodach. Uwagę zwraca umiejscowienie podjazdu dla osób poruszających się na wózku – znajduje się on z tyłu budynku, daleko od wejścia głównego, i wymaga objazdu budynku dookoła.

Bariery:

- Przy głównym wejściu do budynku znajduje się miejsce postojowe dla samochodów przewożących osoby z ograniczoną sprawnością ruchową; jego szerokość wynosi 3 m. Co jednak zastanawiające, miejsce to jest usytuowane bliżej wejścia głównego, pozbawionego podjazdu, choć podjazd taki znajduje się z tyłu budynku. Kolejne miejsca parkingowe znajdują się po drugiej stronie ulicy.
- Schody prowadzące do wejścia głównego są mało widoczne, „zlewają się” i mogą stanowić zagrożenie dla osób z obniżoną sprawnością wzroku.
- Hol główny budynku, mimo przestronności, zastawiony jest różnymi przedmiotami, które mogą przeszkadzać w korzystaniu z niego osobom poruszającym się na wózku oraz osobom z obniżoną sprawnością narządu wzroku.
- W holu głównym znajduje się podjazd dla wózków prowadzący do toalety dla osób z ograniczoną sprawnością ruchową. Jest on jednak zastawiony w górnej części przez ławkę. W czasie prowadzenia badania toaleta była zamknięta, brakowało też informacji, do kogo należy się zgłosić w celu skorzystania z niej.
- W budynku brakuje windy; osoby poruszające się na wózku mogą korzystać właściwie tylko z przestrzeni znajdującej się na parterze budynku, czyli: sali widowiskowej, kawiarni i holu głównego. Pomieszczenia na piętrach budynku są dla nich niedostępne.
- Brakuje oznaczenia kontrastowego na pierwszym i ostatnim stopniu schodów prowadzących na piętra budynku.

Pochylnia na tyłach budynku PCKiS dla osób poruszających się na wózku

Podjazd w holu głównym PCKiS dla osób poruszających się na wózku

Schody wewnątrz budynku PCKiS

Wskazówki w zakresie rozwiązań:

- należy zamontować fakturę ostrzegawczą przy schodach do wejścia głównego budynku bądź zmienić kolorystykę pierwszego i ostatniego stopnia schodów;
- warto zastanowić się nad uporządkowaniem informacji o wydarzeniach kulturalnych, które widnieją wewnątrz budynku. Informacje te znajdują się w wielu różnych miejscach, przez co trudno je znaleźć. Ekran dotykowy z informacją wydaje się dobrym pomysłem, jest on jednak zbyt mały i sprawia wiele trudności osobom korzystającym z niego podczas badania;
- należy zdemontować ławkę znajdującą się w górnej części podjazdu dla osób poruszających się na wózku;
- warto zastanowić się nad uporządkowaniem przestrzeni w holu głównym – wielość przedmiotów stanowi niepotrzebną barierę dla osób z różnymi ograniczeniami sprawności;
- należy zamontować paski kontrastowe na pierwszych i ostatnich stopniach schodów wewnątrz budynku;
- przy większym remoncie budynku warto pomyśleć o zamontowaniu windy, która umożliwi dostęp do wyższych kondygnacji budynku osobom poruszającym się na wózku oraz osobom starszym, z różnymi schorzeniami.

Z perspektywy Urzędu

Wywiad z Panią Bożeną Żywiecką, kierowniczką Wydziału Kontaktów Społecznych Urzędu Miasta Ciechanów

Jakie wyzwania stoją przed Urzędem Miasta w związku ze zwiększającą się grupą osób starszych w strukturze społecznej Ciechanowa?

Bożena Żywiecka: Ocenia się, że w Ciechanowie jest ponad 11 tys. osób powyżej 60. roku życia. To niemal ¼ całej populacji. Wyzwania stojące przed gminą w tym zakresie wynikają ze specyficznych potrzeb tej grupy społecznej, związanych głównie z ograniczeniami natury fizycznej, sytuacją ekonomiczną, dużą ilością wolnego czasu. Z każdego z tych specyficznych dla grupy zespołów uwarunkowań wynikają konkretne potrzeby, a dla administracji lokalnej – konkretne zadania: likwidacja istniejących jeszcze barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej i w przestrzeni publicznej (parki, place, ulice). Realizacja tych zadań będzie się dokonywać poprzez: sporządzenie mapy dostępności (na jej podstawie egzekwować będziemy dostosowywanie obiektów do potrzeb osób z ograniczeniami); tworzenie mechanizmów sprzyjających wprowadzaniu ulg i preferencji przy korzystaniu z usług publicznych, tworzenie oferty zagospodarowania czasu wolnego ludzi w wieku dojrzałym (uwzględniającej różne formy aktywności sportowej, kulturalnej i społecznej); stymulowanie rozwoju istniejących form aktywności (Kluby Seniora, Uniwersytet III Wieku); zlecanie zadań publicznych z różnych obszarów życia publicznego organizacjom pozarządowym zrzeszającym osoby starsze i działającym na ich rzecz; tworzenie warunków do powstawania nowych form aktywności społecznej.

Jakie rozwiązania, narzędzia wprowadzają Państwo jako Urząd Miasta, by odpowiedzieć na te wyzwania?

Najważniejsze wydaje się pozyskanie do szerokiej współpracy samych zainteresowanych, tj. osób w wieku dojrzałym, zarówno na etapie diagnozowania potrzeb grupy, jak i szukania konkretnych rozwiązań i ich realizacji. Służyć temu ma m.in. tworzenie zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym. Dobrym przykładem jest powołana przed dwoma laty Społeczna Rada Doradców Prezydenta Miasta, skupiająca ekspertów z różnych obszarów życia publicznego, o dużym doświadczeniu życiowym i zawodowym, oraz Ciechanowska Rada Seniorów, której zadaniem jest m.in. identyfikacja potrzeb grupy oraz pomoc w poszukiwaniu rozwiązań. W pewnym sensie rolę opiniodawczą i doradczą, również w obszarze senioralnym, pełni Ciechanowska Rada Działalności Pożytku Publicznego. Inne nasze rozwiązania to: wprowadzenie szerokiego systemu konsultacji społecznych w najważniejszych zagadnieniach dotyczących życia publicznego miasta; rozbudowa sieci ośrodków wsparcia instytucjonalnego (w ramach struktur pomocy społecznej); wspieranie NGO w realizacji zadań na rzecz osób dojrzałych; opracowanie i wydanie poradnika dla seniorów.

Jakie przykłady konsultacji społecznych prowadzonych przez Urząd Miasta ocenia Pani jako takie, które spełniają swój cel, na których warto się wzorować?

Myślę, że dobrym przykładem aktywności społecznej wykorzystującej narzędzie konsultacyjne jest proces tworzenia budżetu obywatelskiego. Projekt adresowany jest do wszystkich mieszkańców miasta, bez względu na wiek, płeć czy status społeczny i zawodowy. Mieszkańcy mają wpływ na jego kształt na każdym etapie budowy budżetu obywatelskiego. Mogą zgłosić dowolny projekt, który w ich przekonaniu wpłynie na poprawę jakości życia w środowisku lokalnym. Dzięki możliwości głosowania mają realny wpływ na wybór konkretnego projektu. Mogą także szczegółowo konsultować rozwiązania w ramach przyjętego już projektu, aby jego realizacja w pełni odpowiadała oczekiwaniom odbiorców. Dobrym rozwiązaniem wydaje się „spacer konsultacyjny”, podczas którego zainteresowani mieszkańcy mogą wskazać konkretne rozwiązania, które warto wziąć pod uwagę w realizacji przyjętych projektów.

Jakie kwestie zamierzają Państwo konsultować z reprezentacją osób starszych, taką jak np. Rada Seniorów?

Oprócz tych o charakterze obligatoryjnym, jak np. plan zagospodarowania przestrzennego, konsultowane będą też akty prawa miejscowego, które mogą w jakikolwiek sposób wpłynąć na możliwość korzystania z dóbr publicznych przez osoby starsze. Dotyczy to planu budżetu przeznaczonego na realizację zadań publicznych przez NGO w zakresie sportu i kultury fizycznej, kultury, ochrony zdrowia i pomocy społecznej. Konsultowane będą również niektóre zamierzenia inwestycyjne – przede wszystkim zgłoszone w ramach budżetu obywatelskiego – których realizacja będzie miała wpływ na poprawę jakości życia mieszkańców miasta. Głos doradczy środowisk senioralnych będzie brany pod uwagę przy podejmowaniu projektów z zakresu ochrony zdrowia i pomocy społecznej.

W jakim kierunku należy, według Pani, rozwijać społeczność lokalną i jednostki samorządu terytorialnego, by sprawniej budować sieci wsparcia i zacieśniać więzi społeczne?

Zdecydowanie w kierunku budowy społeczności świadomej swojego wpływu na decyzje władz w zakresie zarządzania miastem. Świadoma społeczność lokalna to taka, której członkowie: znają i rozumieją intencje władz lokalnych; potrafią diagnozować potrzeby lokalne; żywo reagują na pojawiające się problemy; angażują się zarówno w proces tworzenia, jak i realizacji strategii; mają zaufanie do władz lokalnych; oferują realne i potencjalne zasoby do rozwiązywania problemów. Tak zbudowana społeczność lokalna powoduje, że mieszkańcy nie są biernym odbiorcą usług, a aktywnym podmiotem zmiany. Tworzy się kultura dialogu i kreatywności. Fakt, że osoby starsze mają realny wpływ na życie publiczne miasta, powoduje, że grupa utożsamia się z działaniami administracji lokalnej, co zapobiega potencjalnym konfliktom w przyszłości, szczególnie w sprawach drażliwych. Osiągnięcie takiego poziomu społecznego wymaga nieograniczonego dostępu do informacji. Dlatego tak ważna wydaje się sprawna i efektywna komunikacja społeczna.

Na zakończenie chciałbym Panią zapytać, czego mogą Państwo – jako Urząd Miasta – nauczyć się od osób starszych?

Władze powinny umiejętnie korzystać z potencjału osób starszych – ich doświadczenia zawodowego i społecznego. To grupa osób, która posiada ogromne kontakty społeczne, które są nieocenione w działaniach publicznych. Osoby starsze, nie będąc już podmiotem rozgrywek, mają dystans do wielu spraw i problemów. Warto zatem wykorzystywać ich opinie w projektowaniu i realizacji zamierzeń.

Z perspektywy organizacji pozarządowej

Wywiad z Panią Katarzyną Szmit, prezeską Fundacji Regeneracja z Ciechanowa

Jakie wyzwania stoją przed organizacjami pozarządowymi w związku ze zwiększającą się grupą osób starszych w strukturze społecznej powiatu ciechanowskiego?

Katarzyna Szmit: Starzenie się społeczeństwa to proces, który wymusza zmianę w sposobie funkcjonowania wszystkich instytucji i podmiotów działających na rzecz społeczeństwa. Organizacje pozarządowe, jako podmioty działające w sferze usług społecznych, w planowaniu swoich zadań powinny również uwzględniać proces starzenia się społeczeństwa. Nieuchronnie bowiem, bez względu na obszar udzielanego wsparcia oraz jego adresatów, organizacja coraz częściej będzie spotykać się z przedstawicielami środowiska seniorów.

Ważne jest zatem, aby organizacje nauczyły się współpracować z osobami starszymi, poznały ich preferencje co do formy komunikacji, zwróciły uwagę na ograniczenia, z jakimi się borykają, a które mogą być przeszkodą w skutecznej współpracy. Starzejące się społeczeństwo w naturalny sposób powoduje zmianę proporcji w poszczególnych grupach społecznych, co również stanowić będzie wyzwanie dla organizacji kierujących działaniami do grup, których liczebność będzie malała. Wymusi to na organizacjach zmianę formy i zasięgu oddziaływania, a w niektórych przypadkach znacznie zredukuje udział NGO w funkcjonowaniu danej społeczności. Z drugiej strony pojawia się przestrzeń dla organizacji, których działania stanowić będą odpowiedź na potrzeby bardzo licznie reprezentowanej grupy osób starszych.

Wyzwaniem dla organizacji, tak jak dla wszystkich innych podmiotów, które w swoich działaniach nastawione są na korzystanie z zasobów ludzkich, będzie również umiejętne wykorzystanie możliwości środowiska seniorów – gdyż grupa ta stanie się jednym z największych źródeł tych zasobów.

Jaką rolę pełnią organizacje pozarządowe w poszukiwaniu rozwiązań problemów związanych ze starzeniem się społeczeństwa?

Starzejące się społeczeństwo to wyzwanie dla wielu środowisk, nie tylko dla środowiska pozarządowego. Organizacje działające społecznie mogą odgrywać bardzo ważną rolę, przede wszystkim pomagając instytucjom publicznym odpowiednio planować działania – tak, aby były kompatybilne z potrzebami tak dużej części społeczeństwa. Przykładem tego są działania w projekcie „Senior pomocny w partycypacji”. Ważną rolą organizacji jest też praca nad kształtowaniem właściwych postaw wśród seniorów. Z pewnością należy włożyć wysiłek w pokazanie im, że są grupą, która nie tylko ma moc sprawczą w społeczności lokalnej, ale także jest obowiązana pracować na rzecz wprowadzenia zmian, których oczekuje.

Organizacje, poprzez odpowiednie planowanie działań z seniorami i na ich rzecz, mogą również przyczyniać się do zmiany postrzegania tej grupy społecznej i kształtowania jej pozytywnego wizerunku. Może się to odbywać m.in. na drodze aktywizacji społecznej osób starszych oraz zachęcania środowisk seniorów do działania nie tylko na rzecz swoich rówieśników, ale przede wszystkim – innych członków lokalnej społeczności.

Organizacje mogą również wspierać rozwój infrastruktury kulturalnej, oświatowej, edukacyjnej – tak, aby była ona atrakcyjna dla seniorów i odpowiadała na postępujący wzrost aktywności tej grupy społecznej.

W jakim kierunku należy, według Pani, rozwijać społeczność lokalną, by sprawniej budować sieci wsparcia i zacieśniać więzi społeczne?

Społeczność lokalna to wszyscy ludzie, którzy są związani z określonym obszarem; przedstawiciele wszystkich grup wiekowych, społecznych, zawodowych. Rozwój społeczności w kierunku mierzenia się z wyzwaniami, jakie niosą zmiany demograficzne, to praca prowadząca do wzajemnego rozumienia się poszczególnych grup, poszukiwanie pól kompromisu, tworzenie dobrych warunków do koegzystencji. To nie tylko praca mająca na celu poszanowanie potrzeb osób starszych przez różne środowiska, ale także edukowanie seniorów w kierunku dobrej współpracy z przedstawicielami młodszych pokoleń. Zacieśnianie więzi społecznych poprzez międzypokoleniowe wymiany doświadczeń, umiejętności to budowanie postawy tolerancji, zrozumienia u wszystkich przedstawicieli społeczności lokalnej.

Czy jako lokalna organizacja pozarządowa, osadzona w społeczności powiatu ciechanowskiego, mają Państwo na swoim koncie działania, którymi warto się pochwalić, albo pomysły na działania nakierowane na aktywizację osób starszych?

Nasza fundacja w 2015 roku realizowała projekt „Koła Gospodyń Wiejskich – regeneracja”, który miał na celu wspieranie aktywności społecznej osób starszych. Zakładał on działania animacyjne w środowiskach wiejskich – w sześciu gminach powiatu ciechanowskiego i przasnyskiego – i stworzenie sześciu organizacji społecznych nawiązujących do tradycji KGW. W toku realizacji projektu udało się utworzyć siedem stowarzyszeń reprezentowanych przez kobiety z różnych pokoleń, z dużym udziałem pań po 60. roku życia. Aktywizacja społeczna senierek połączona była z integracją z kobietami młodszymi i wspólnym określeniem celów społecznych, które będą realizowane w ramach powołanych organizacji. Rok po zrealizowaniu projektu utrzymujemy kontakt ze wszystkimi organizacjami i wiemy, że najlepsze rezultaty osiągają te organizacje, w których zasoby oferowane przez seniorki (dyspozycyjność, doświadczenie, duże poczucie odpowiedzialności za powierzone zadania) łączą się z umiejętnościami i energią osób młodych. Okazuje się, że zarówno seniorki, jak i kobiety młodsze, działając wyłącznie w obrębie własnej grupy wiekowej, osiągną mniej. Dlatego też – z naszego punktu widzenia – najcenniejsze dla rozwoju społeczności lokalnych są działania, które będą integrować międzypokoleniowo.

Na zakończenie chciałbym Panią zapytać, czego – jako organizacja pozarządowa działająca w powiecie ciechanowskim – uczą się Państwo od osób starszych?

To, co jest charakterystyczne w pracy z seniorami, to ich duża odpowiedzialność i rzetelność. Pracując z przedstawicielami różnych grup, zauważyłam, że nikt tak jak seniorzy nie stara się wywiązywać z powierzonych zadań. Ja tę postawę traktuję przede wszystkim jako przejaw szacunku wobec innych.

Ponadto pracowitość stanowi dla tego środowiska znaczną wartość i jest cechą, której przedstawiciele pokoleń młodszych mogliby się od seniorów uczyć. Słuchając osób starszych i ich życiowych doświadczeń, wiemy dobrze, że nic nie przychodziło im łatwo – tylko ciężką

pracą mogli poprawić sytuację swoją i swoich rodzin. To zupełna odwrotność obserwowanego obecnie dążenia do osiągnięcia spektakularnych rezultatów szybko i bez większego wysiłku. Pokora wobec życia, którą nabywa się w dużej mierze poprzez bogactwo doświadczeń, to też postawa warto pielęgnowania, a seniorzy stanowią jej doskonały przykład.

Bardzo cenna u seniorów jest również umiejętność życia w otoczeniu ludzi i budowania bardzo trwałych relacji. Wynika to zapewne z umiejętności zachowania równowagi między potrzebami swoimi a potrzebami innych. W dobie wszechobecnego rozwoju osobistego i nakierowania na realizowanie siebie i swoich celów, z pewnością wartościowe jest również mniej egocentryczne podejście do życia, które prezentują seniorzy.

Zakończenie

Z zestawienia danych statystycznych wynika, że grupa osób starszych w powiecie ciechanowskim i w samym Ciechanowie stanowi już prawie ¼ ogółu ludności. Obserwując trend demograficzny w Polsce, w najbliższych latach można spodziewać się regularnego wzrostu liczebności tej grupy. To sygnał do podjęcia starań, by stworzyć takie warunki, które umożliwią osobom powyżej 60. roku życia jak najdłuższą aktywność, a tym samym oddalą w czasie potrzebę korzystania z instytucjonalnego wsparcia w postaci usług opiekuńczych.

Zapewnienie osobom starszym możliwości czynnego spędzania czasu wolnego – poprzez aktywność fizyczną, społeczną i kulturalną – to w istocie tworzenie więzi pomiędzy osobami starszymi i młodszymi pokoleniami. Dzięki temu powstać mogą specyficzne formy wsparcia, które odciążą instytucje pomocy społecznej w świadczeniu usług opiekuńczych. Należy jednak pamiętać, że aktywność osób starszych może wzrosnąć tylko wtedy, gdy zapewnimy dostosowaną do potrzeb tej grupy infrastrukturę, obniżymy ceny usług kulturalnych i zwiększymy ogólne poczucie bezpieczeństwa.

Wyzwaniem dla instytucji jednostek samorządu terytorialnego oraz organizacji pozarządowych działających na terenie Ciechanowa i powiatu ciechanowskiego jest włączanie osób starszych w tworzenie skierowanych do nich rozwiązań, aktywizowanie tych osób, które są jeszcze bierne, a przede wszystkim edukacja społeczeństwa (od najmłodszych lat) w zakresie przygotowywania do starości.